

na naši sliki za mlajem. Fotografiji je izvršil gospod A. Vengar, fotograf v Radovljici. Naj prospejajo ta društva v našem narodu, naj goje v njem versko in narodno zavest z omiko, umetnostjo in gospodarskim poukom in nam naj dajo mož, ki bodo ohranili slovenski narod zdrav, čvrst in krepak!

Vsesokolski zlet v Ljubljano dne 17. julija nam je pa privedel na Slovensko slovanske „Sokole“. Posebno Čehov je prišlo veličastno število. Naša slika str. 505. vam kaže telovadce na krasno prirejenem slavnostnem prizorišču. Pred njimi na vzvišenem prostoru vidimo voditelja, za njim pa veliko pestro množico uvrščenih telovadcev. Druga slika nam pa kaže prizor pred Mestno hišo ljubljansko, kjer „Sokoli“ z odkrito glavo pevajo slovansko pesem. Bilo je navzočih 2000 „Sokolov“ s 15 zastavami. Slavnost je ob krasnem vremenu sijajno provzpela; težavne telesne vaje „Sokolov“, izvršene z veliko spretnostjo, so pokazale, da so slovanski telovadci mojstri v tej stroki.

Slavni Slovenci prejšnjih dob.

V knjižici o Juriju Vengu nam našteva gospod Frid Kavčič nekaj slavnih mož slovenskega rodu, kateri zaslužijo, da njih spomin ne izgine. Gospod stotnik piše:

Že v 15., 16. in 17. stoletju je delovalo na dunajski univerzi 17 profesorjev slovenskega pokolenja (toliko vsaj sem jih jaz dognal). Marsikateri je zaslovel zaradi svoje genijalnosti in učenosti po vsem učenem svetu, tako n. pr. naš slavni celjski rojak Prelokar, ki se je nazival Thomas de Cilia, „Tomaž iz Celja“, in je bil vzgojitelj „zadnjega viteza“, učenega in vedi naklonjenega cesarja Maksimilijana, ter je umrl kot škof Konstancije. Najslavnejši pravnik 16. stoletja je bil Virnik, doma iz Polhovega gradca, ki si je, kakor je bilo takrat sploh običajno, svoje ime polatinil v Pegeja (Pegeus). Še 150 let za njim so pravniki zajemali in črpali iz njegovih neprekosnih juridičnih knjig.

V vrsto teh rojakov spada tudi naš slavni skladatelj Petelin (Gallus), čigar življenje in delovanje na glasbenem polju nam je izvrstno ocenil in opisal naš vrli glasbeni strokovnjak, amanuensis dvorne knjižnice, g. doktor Mantuani. Veleučeni in slavni dunajski škof Slatkonja, ki je igral na polju cerkvene godbe, cerkvenega petja, humanistične vede in umetnosti veliko vlogo, je bil tudi kranjski rojak. Brikcij Preprost, najboljši retorik (govornik) dunajske univerze v sredini 15. stoletja, je bil sin prostih kmetiških staršev iz celjske okolice. Trikrat je bil rektor dunajske univerze in kot tak je pozdravil prvič na Dunaj došlega cesarja Maksimilijana z ognjevitim govorom v cerkvi svetega Štefana. Znamenito za nas je tudi, da je bil Slovenec Preprost prvi rektor dunajske univerze, kateremu je podelil cesar

Maksimiljan častni naslov „magnificus“. Andrej Perlah, porojen 1490. l. kmetiškim roditeljem v Svičini nad Mariborom, je bil na matematičnem polju vreden prednik Vegov. Bil je profesor dunajske univerze ter najboljši prijatelj slovečega dunajskega humanista Gundelna. Izdal je mnogo knjig astronomične in matematične vsebine. Po poklicu je bil zdravnik, doktor medicine. Aschbach ga prišteva najodličnejšim zdravnikom one dobe, dočim ga sloveči Melanchthon vršča mej najizvrstnejše matematike onega stoletja. Slavni jezikoslovec in naravoslovec Žiga Popovič, ki je storil Nemcem besedo „Sternwarte“, je bil tudi štajerski rojak iz Arclina pri Celju.

Naš mali, hrabri narod, iz katerega se je porodilo do novejših dober primeroma le jako malo število častnikov, šteje pa vendar sedem viteзов reda Marije Terezije.

Ti moške so: Seničar (Spodnjištajerec), Čehovin (Kranjec), Novak (Kranjec), dva Šerpona iz Gradiške, Jablonsky po materem pokolenju slovenski Štajerec (Mati mu je bila dekla, oče pa kočijaž v Radgoni) in končno Vega, ki je zaradi svojih učenih matematičnih knjig seveda najslavnejši, in čigar ime se še dandanes, 100 let po njegovi smrti, spoštljivo imenuje po vseh višjih učilnicah vsega sveta.

„Slowiański klub“ v Krakovu prireja vsak teden predavanja o slovanskih razmerah. Izmed poslednjih imenujemo: „O ideji cirilo - metodijski“ (dr Zdzichowski), „O Jovanoviču in Kumičicu“, „O modernem ruskem leposlovju“, „O litovski abecedi“ itd.

Boris Čičerin.

Pred kratkim je umrl na Ruskem mož, kateri je daleč presežal po svojih dušnih zmognostih običajno družbo. Bil je Rus, kateri je mislil dalje, nego misli oficialna Rusija. Ker se je o njegovih idejah tudi na shodu slovanskih časnikarjev v Dubrovniku vnela vroča debata, katere so se zlasti udeleževali Poljaki in Rusi, hočemo tu načrtati nekaj njegovih vodilnih misli.

Boris Čičerin je bil rojen leta 1828. in je bil potomec stare moskovske plemenite rodbine. Po svojem sorodstvu in svaštvu — bil je poročen z grofinjo Kapnistovo, sestro ruskega poslanika na dunajskem dvoru — je spadal med višje kroge ruske družbe. Študiral je najprej v Moskvi, potem je pa šel na zapad, kakor mnogi mladi ruski talenti, da tam proučuje novodobno znanost. Tu se je nasrkal Heglovih nauk o „neskončnih silah človekovih“, o „človekubogu“, o „popolni, neskončni vedi“. Ti nauki so vneli rusko mladež, iz katere so izšli „idealisti 40 let“.

A ta Heglov idealizem se je razvil v dve nasprotni struji. Dr. M. Zdziechowski („Przegląd Polski“ 1904. 616.) nam opisuje ta razvoj tako-le:

„Eni (Belinskij, Hercen, Bakunin) so povzeli od Hegla idealizacijo človeka, v katerem se razodeva absolutno bitje — Bog, in so iz nje izvajali popolno svobodo posameznika, ki ne sme biti omejena po ničemer; ti so započeli skrajni individualizem prevratnih in anarhičnih struj, ki so kmalu pretresle Rusijo. Druge so napotili Heglovi nauki do zgodovine in do prava, tembolj, ker je zgled k temu dal že njihov učitelj; saj je Hegel učil, da je najvišji

Boris Čičerin.

stvor človeka-boga država, in sicer pruska država. Tu so učenci mojstra popravili in so namestu Prusije postavili Rusijo ter učili mesijansko poslanstvo Rusije, katera bo dala svetu popolno ureditev na ruskih temeljih: veri pravoslavni in carski avtokraciji. Nazori te struje, ki so jo zastopali Kirjejevskij, Homjakov, Aksakov, so postali pozneje orodje nacionalistiške reakcije in rusifikacijske politike.“

Čičerin pa se ni nagnil niti na eno, niti na drugo stran. Zdziechowski trdi, da ga je Kantovo modroslovje odvrnilo od heglovskega obožavanja človeka. Čičerin je svoje nazore postavil na vero osebnega

Boga - Stvarnika in je smatral to vero kot prvo moralno dolžnost človeško.

Čičerin se je posvetil posebno pravoslavnim študijam in je daljšo vrsto let bil profesor državnega prava na moskovskem vseučilišču. Pozneje je postal župan moskovskega mesta. Tedaj je bilo slovesno kronanje carja Aleksandra III. Takrat je pri banketu, ki so se ga udeležili zastopniki vseh ruskih mest, izpregovoril pozdrav, ki je postal zanj usoden. Čičerin je nazdravil „edinosti vseh deželnih sil, smotrečih k blagru domovine“, ter izrazil upanje, da vlada pokliče te sile do glasovanja, kajti „brez udeležbe družbe izgube svoj smisel vse reforme prejšnje vlade“. Te besede je vlada smatrala kot željo po skupnem državnem zboru. S to mislijo se je bil res baval zadnje dni svojega življenja umorjeni car Aleksander II. A pogumni govornik je vsled teh besed padel v nemilost in moral odstopiti iz javnega življenja.

Čičerin je šel na deželo in živel odslej samo znanosti. V njej je imel edino uteho, zlasti, ker so ga zadele še razne rodbinske nesreče. Baval se je z zgodovino ruskega prava, z državnim pravom, s pravno filozofijo in z modroslovnimi vprašanji sploh. Spisal je knjige: „Provincialne institucije v Rusiji“, „Skice iz zgodovine ruskega prava“, „Zgodovina političnih znanosti“ (4 knjige, 1868 – 1878), „Lastnina in država“ (2 knjigi, 1862 – 1883), „Kurz državne vede“ (3 knjige), „Počela logike in metafizike“, „Filozofija prava“, „Znanost in vera“. Pravniki cenijo najbolj njegove zgodovinske spise. Bil je v nasprotju z rusko vladno notranjo politiko. Čičerin je svoje pravne nazore razvijal v idealističnem duhu na podlagi krščanskih nazorov o Bogu in o človeških dolžnostih. Bil je prepričan, da ne more biti protislovja med vero, znanostjo in moralnim pravom. Tudi država se mora ravnati po нравnih načelih; res je sicer, da so tudi z nenravnimi sredstvi postale države mogočne, a nenravnost vendar ne more roditi trajne kulture in splošnega blaga družbe. Iz tega je izvajal razmerje med gospodujočim in podjarmljenim narodom. Gospodovanje nalaga težko moralno dolžnost: Narod, ki hoče drugemu vladati, mora biti ne le popolnoma pravičen, ampak mora tudi нравno stati nad njim, da more podložniku dajati novih kulturnih dobrot. Po tem načelu je sodil razmerje ruske vlade do podložnih ji narodov in odločno obsojal njeno politiko. Rekel je, da če se Rusija ne izpremeni, bodo prišle težke notranje katastrofe nad njo.

V modroslovnih spisih pobija moderni pozitivizem, za katerim se skriva goli materializem, in ki je kriv tudi politične zdivjanosti. „Odtod splošna zmeda“, pravi Čičerin, „odtod mrak, negotovost, kakršne nikdar doslej ni bilo; močno prepričanje, jasna misel, vzvišen značaj postajajo vedno bolj redki.“ V etiki pozitivistov vidi nasprotje do pravega razmerja človeka do Boga in nasprotje do logičnega mišljenja. „Izlabo služijo znanosti onemu, ki je v

svojih mislih ugasnil počela metafizike; obsodil se je k temu, da leze vedno le v nižavah realizma in da izgubi slednjič zavest, da je bil poklican do druge vede in do drugega življenja! Čičerin je bil prepričan, da se modroslovje povzdigne do novega idealizma, ki bo poživil religijo v družbi in utrdil demokratični ustroj človeške družbe, a tako, da bo dal umskemu delovanju nadvlado nad fizičnim delom. Kot najvišjo stopinjo človeškega duha pa opisuje Čičerin religiozno prepričanje. Razmerje med vedo in vero mu je kakor razmerje med silogizmom in molit-

Po teh načelih je sodil Čičerin tudi o razmerah človeške družbe. Ko je Mommsen izdal svojo brošuro o Čehih, v kateri jih zaničuje kot nižji narod, jo je Čičerin obsodil, in ravno tako je obsojal tudi krivice, ki jih je Rusija storila Poljakom. Zato čudno, da je jagelonsko vseučilišče v Krakovu imenovalo Čičerina za častnega doktorja. „Skozi Poljsko“, je pisal sivolasni modroslovec, „vodi pot nas Ruse do slovanstva, do vsega, kar je vzvišenega v človeštvu, do moči gmotne in moralne... Vzájemno zblízanje teh dveh največjih slovanskih rodov na

„SOKOLI“ PRED MESTNO HIŠO V LJUBLJANI.

vijo. Modroslovje mu je spoznavanje absolutnega, religija pa teženje, čim najtesneje občevati z njim. A Bog — pravi Čičerin — se človeku razodeva v toliko, v kolikor ga ta more pojmiti; mera občevanja je odvisna od mere spoznanja, in zato je modroslovje uvod k religiji; čim bolj uvaja človeka do spoznanja absolutnega bitja, s tem globljim čaščenjem ga navdaja do Boga, ki je Bog, živi, najvišji Razum, vtelešena Beseda, ki po Kristusu govori k človeku. To je globoki temeljni nazor Čičerinov.

podlagi popolne ravnopravnosti bi bilo za nas tako koristno, da se ne upamo niti verovati v možnost tega zblízanja; Bismarckovi spisi nam svedočijo, kako so se Nemci tega bali l. 1863.; ne dvomim, da če bi Rusija bila pravična Poljakom, bi povzdignila tudi svojo lastno silo.“

V jeseni l. 1900. se je Čičerinu primerila velika nesreča. V njegovi hiši je nastal požar, in pri tem si je starček nevarno opeknel glavo. Moral je dalj časa ležati, a vkljub trpljenju ni prenehal v literarnem

delu. V svojem zadnjem delu, posvečenem obrani Finske, kliče Rusom: Pred vsem moramo podati roko od nas podjarmljenemu slovansk. bratu in ga vzdigniti iz ponižanja, v katerem ga držimo.“

Seveda Poljaki častijo spomin tega moža, ki je v ruskem jeziku tako jasno izrekel njihove želje. In profesor Zdziechowski, po katerem smo posneli te vrstice, pravi: „Njegova smrt zbuja v nas žalostne odmeve; kdo — vprašujemo — nam nadomesti tega moža po duhu božjem, ki je z mogočnim glasom karal greh svojega naroda, kliče k pokori in k izpreobrnitvi?“

Dr. E. L.

† A. P. Čehov.

V noči na 2. julija st. sl. ob treh popolnoči je umrl v Badenweileru Anton Pavlovič Čehov, vsemu slovanskemu svetu znani najizvrstnejši novodobni ruski pisatelj, o katerem je pred kratkim pisal tudi „Dom in Svet“. Dolga bolezen — jetika, kateri je podvržen ves rod Čehov in od katere se je zdravil tudi pokojnik v inozemstvu — bolezen, kateri je trepetno sledila vsa Rusija, se je končala s srčno kapjo. Poslednje težavne dni je preživel Anton Pavlovič s svojo ženo, znano igralko Th. L. Knipper-Čehov; na njenih rokah je v miru zaspal.

V A. P. Čehovu je izgubila novejša ruska literatura glavno svojo moč; kajti L. N. Tolstoj ni sin sedanjega veka. Podajem torej tu glavne podatke iz njegovega nedolgega, a plodovitega življenja.

Anton Pavlovič je bil rojen dne 17. jan. l. 1860. v Taganrogu. Najprej se je učil v taganroški gimnaziji, ki ima, kot ruske gimnazije sploh, dveletni pripravljalni tečaj. Dokončavši gimnazijski tečaj je vstopil v najstarejšo rusko vseučilišče v Moskvi, da študira zdravilstvo. L. 1884. je dokončal medicinske študije s pravom zdravnika. Pa A. P. nikoli ni izvrševal zdravniškega poklica, tudi državne službe nikoli ni sprejel. Literarne svoje poizkuse je A. P. začel priobčevati še kot dijak moskovskega vseučilišča. Njegovi prvi proizvodi so izhajali v humorističnih listih „Budilnik“ in „Oskolki“. Te kratke spise je podpisoval A. P. s psevdonimom „Antoša Čehonte“. Od humoristike je prešel A. P. kmalu k povestim, katere se zovejo po njem značilno „razskazi à la Čehov“. Njegove prve leposlovne proizvode je priobčevala „Peterburgskaja Gazeta“, katera mu je tiskane vrste prva začela plačevati po 7 kopejk! Končno pa je sprejel A. P. sedanji lastnik in izdajatelj največjega in najspretnjšega ruskega dnevnika „Novega Vremena“ A. S. Suvorin. „Jaz tiskam vse, kar napišete“, mu je rekel, „in vam bom plačeval dražje, nego vsi dosedanji vaši gospodarji“. ... Tako ima Suvorin — oče zaslugo, da je o pravem času pomagal A. P. iz bede ter ga ohranil ruski književnosti. Prvi zbornik Čehovih „razskazov“ je izšel l. 1886. Leta 1887. pa je izšel drugi zbornik „V miraku“ („V sumrakah“), kateremu je Akademija

znanosti prisodila nagrado Puškinovo. Odslej je Čehov slaven in priznan pisatelj.

Prvi dramatični proizvod, s katerim je nastopil Čehov na gledališkem odru, je bila enodejanska burka „Medved“. Prošlega leta pa je moskovski „Hudožestvennij teater“ predstavljal poslednji dramatični proizvod A. P. „Višnjevi sad“. — S to predstavo je ruski literarni svet združil tudi 25letnico književne delavnosti Čehove, o kateri je poročala tudi slovenska beletristična kronika Mir prahu Antona Pavloviča! Ta veliki talent zasluži, da se Slovenci boljše zanimajo zanj. Truplo so prepeljali v Moskvo.

Prof. Štifter.

Dimitrij Ivanovič Mendelejev. Slavni ruski kemik, o katerem je pred leti že obširneje pisal „Dom in Svet“, je praznoval dne 9. febr. t. l. svojo sedemdesetletnico. Mendelejev je sin mrzle Sibirije. Njegova mati, revna, neizobražena, je vse storila, da pridobi svojemu sinu višjo izobrazbo. Dimitrij Ivanovič se jej je izkazal hvaležnega, ko je, stoječ na vrhuncu svoje slave, l. 1887. posvetil eno svojih najboljših znanstvenih del — svoji materi. Njegova „Počela kemije“ so prevedena skoro na vse kulturne jezike. Največje zasluge ima kot preiskovalec kemičnih prvin.

Pesnik iz carske rodbine, veliki knez Konstantin, je praznoval svojo književno 25letnico. Ob tej priliki je docent Protejkinskij v javnem predavanju analiziral njegove pesmi.

Konec umetnice. V Parizu se je nedavno ruska umetnica Ivanova obesila — vsled gladu. Listi ji zdaj pišejo vroče nekrologe in kažejo do nje velike simpatije — prepozno.

Rusko-japonska vojska.

Nekaj mesecev zdaj že igrata šah Kuropatkin in Kuroki. Nasproti sta si postavila svoji armadi in vsak izmed njiju premika svoje čete naprej, na levo in na desno, da bi dobil primerno postojanko, iz katere bi mogel zadati nasprotniku smrtni udarec. Kuropatkin še zdaj ni dovolj močan, da bi si mogel želeti odločitve. Zato se pomika počasi nazaj, a nikjer brez boja. Japonci so pa tudi spoznali, da jim prehitro prodiranje utegne postati nevarno, in se pripravljajo z veliko previdnostjo k velikemu udarcu. Tudi deževno vreme je obe armadi zadržalo. Deževje je preplavilo južno Mandžurijo, reke so izstopile in armadi sta obtičali v blatu.

Rusi stražijo z največjo pazljivostjo svojo železnico, ker na tej niti visi njihovo življenje. Čete Hunhuzov in Kitajcev, ki jo izkušajo razdreti, pa skrbno zasledujejo in kaznujejo s smrtjo vsak tolovajski poizkus. Ob postajah vise kletke, v katerih so v svarilo razobešene glave kaznovanih tolovajev.